

dwingt. Dat snijdt. Dat is tweesnijdend-zwaard-hanteering. Sommigen zijn al voo verdiploomekt, dat ze, waar het tweesnijdende zwaard van Gods geopenbaarde WAARHEID snijdt, de snede wijten aan een mensch, of ze snedigheid noemen, en daarmee meteen afdoen. Terwijl 'teenvoudig een openzetten van een stukje levensbodem voor de nuchtere stralen van de zon der waarheid Gods was, meer niet. Maar tegenover zulken is steeds weer te betoogen: doe eenvoudig, wat er staat, en laat spreken, wat er staat. Dat is de tieliek-des-Geestes, en dat snijdt, tweesnijdend, eer gij het weet; dat „snijdt“, „dat gij zelf niet weet, hoe“.

Hiermee geef ik tegelijk antwoord aan één onzer zeer belangsstellende en in onzen kerkelijken kring vooraanstaande lezers. Onlangs schreef deze mij een brief over deze zaak. Tegen wat ik uit principiële oogpunt had opgemerkt over de noodzaak tot wegneming der onzinnige scheuring tusschen Gereformeerd en Chr. Gereformeerd, had hij geen enkel bezwaar. Alleen maar: de praktijk, de praktijk. Hoe zou het moeten met iemand, die een paar jaar geleden was overgegaan, onder veel al lang begraven redevoeringen, en zonder eenig wezenlijk „succes“ (laat staan: „zegen“) van de Geref. naar de Chr. Geref. Kerk? Moest die nu zoo maar terugkeeren? Zou hij dat willen, waar hij zijn overgang wilde doen zien als directe gevolg-geving aan een directe allerbizonderste openbaring van God (evenals lang daarvoor, de samen-smelting tusschen A en B)? Of: zouden de menschen in de woonplaats van den correspondent, welke menschen nu, als er in de Geref. Kerk iets niet naar hun zin ging, baloorig naar den Chr. Geref. genade-winkel (ik kan het ook netjes zeggen: Heilsanstalt) trekken, en daar zich plaatsen onder „het ambt“, nu zoo maar weer terug moeten? En zoo meer. Anderen vragen reeds, hoe het moet met degenen, die onderwijs geven aan het Apeldoornsche opleidings-instituut.

Op al die vragen zou ik antwoorden: juist die verwrongen praktijk bewijst, hoe noodig het is, en meteen: hoe nuttig het is, dat er gepraat wordt, officieel, met overlegging van stukken, en vooropstelling van Gods eisch.

Reeds het officieel overwogen van pro- en contra-argumenten maakt heel dat beroep op directe slaapkamer-openbaringen illusoir; is dat geen weldaad tegenover een schare, die zóóveel jaar geleden nog meende, Gode een dienst te doen door naar zulke ongereformeerde voorstellingen omtrent de wijze van Gods spreken tot ons gretig te luisteren, en er een pantser van te maken, waarachter de spreker bescherming zoeken mocht bij de gratie Gods? Wel, zoodra de persoon in kwestie mee gaat onderhandelen, heeft, ongeacht het (voorloopige) resultaat, dat er toch zeker eenmaal komt, reeds het enkele feit van spreken een streep gehaald door wat de kern was in de apologie van zijn toenmalige separatie-betoogen. Of het ook „nuttig“ is, gehoorzaam te zijn, „ziende in het gebod, blind in de toekomst“.

En wat die wegloopers betreft: ja zeker, juist als men den nood, of de zonde, of die beide, van zulke lieden aanziet, juist dan wordt men temeer herinnerd aan de ellenden van de kerkelijke schisma's. Ze loopen van den eenen winkel naar den anderen; meenen, dat het hun goed is, zoowel heden onder de vleugelen van deze ambassadeurs van Christus, en morgen onder die van volmaakt andere overigens even „legale“ functionarissen van dien titel. Geen wonder: ze zijn gewend, ook twee horden te zien in hun stad of dorp, twee, zoo niet meer: Wettige Ambassade van Zijne Majesteit Koning Jezus Christus (men weet, dat ik hier niet frivol doe, maar eenvoudig op een term van het bevestigingsformulier voortborduur). Ze weten ook, dat den eenen keer bepaalde hoofden van dienst in die twee (of meer) Ambassades met verfpot en kwast naar buiten gekomen zijn, om vóór het woordje: „Wettige“ het andere woordje: „Eenig“ te schilderen: Eenig-Wettige Ambassade. Dat later andere hoofden van dienst uit diezelfde Ambassade om het hoekje van de deur kwamen, om het woordje „eenig“ te laten verdwijnen, en er voor in de plaats te stellen: „meest zuivere“: Meest-Zuivere Ambassade (want ook hier werd eenzijdig gelet op de credenda, minder op de agenda, hoewel het een ambassade, dus een wettelijke vertegenwoordiging van een door het geloof erkend Gezag betrof). Ze weten ook, dat nóg later andere hoofden van dienst met nóg een andere bedoeling beide toegevoegde woorden hebben weggedaan van het uithangbord, en eenvoudig lieten staan: Ambassade, maar dan Wettige Ambassade. Want er waren veel wettige Ambassades, veel „ware kerken“, waarin het met de credenda in orde was. De agenda? Nu ja.

En zie, als nu de arme schaapjes, die zóó dagelijks tusschen al die Wettige Ambassades heen-en-weer-marcheeren, dan tenslotte denken: er zijn toch zoo veel ware kerken, komt, laat ons gaan, daar waar het ons het makkelijkst „ligt“, en waar wij met onze protesten nog zoo wat een goed figuur kunnen maken, wijl toch feitelijk de ééne Ambassade van Zijne Majesteit de andere graag wat in de wielen rijdt, al zijn ze dan beide Zijner-Hoogste-Majesteits-Ambassades, — wie zou dan

niet weenen, als hij zag, hoe ver men van huis gewaaid is? En wie ziet dan niet in, dat het reeds voor die schaapjes en voor hun konkreten nood een ontzaglijke weldaad is, wanneer men eens officieel wordt aangesproken, met de vraag: wij meenen, dat Zijne Majesteit verlangt, dat wij de eenheid van Zijn Rijk, wijl het Zijn Rijk is, niet langer zullen verscheuren, doch zullen demonstreeren: wat dunkt U? welke argumenten hebt gij vóór uw positie tegenover de onze, welke hebben wij voor de onze tegenover de uwe? Is het geen groote zegen, als met één slag weer eens door het waardenkeel heengeslagen wordt, alsof een kerk een winkel-van-genade is, waar men naar believen heenloopen kan als 't ergens niet meer bevalt? Juist om dergelijke misstanden te verhinderen, dient men bijeen te brengen, wat bijeen hoort. En die wegloopers van heden, en die opnemers van heden, hoe moet het met hen morgen, als er vereenigd wordt (zeg maar: over, overmorgen!) Wel, hun hart zal openbaar worden. En dat rekent de bijbel onder de groote zegeningen. Een zekere Simeon heeft dat groote voordeel al dadelijk genoemd, toen hij het Kindeke, dat thans „Zijne Majesteit“ is, in de armen nam, en zegende.

Jammer, dat onze Gezangenbundel, ik bedoel, die van ons allen, ook dus van de Chr. Geref. kerk etc., dat gedeelte van den lofzang van Zacharias nu niet niet berijmd heeft. Anders konden wij een gezangvers aanheffen, tot lof van dien zegen, die groote genade, dat door het werk van die Groote Majesteit „de gedachten uit veler hart zouden worden geopenbaard“.

Maar al kunnen wij er geen vers van maken voor een meditatie, het is toch proza, dat wij geopenbaard noemen. En daarnaar worden wij, naar onze belijdenis, geoordeeld.

Zoodat ik maar, om met Abraham Blankaart te spreken, zeggen wil, dat, indien wij vereenigen, die lieden, die dan weer in de Vereenigden Heilsanstalt oude gezichten zouden zien, de lieden, die heden weggehoopen zijn in baloorigheid, zouden gedwongen worden, hun hart bloot te leggen. Hun zou dan weer eens de waarheid verkondigd zijn, dat de kerk heelemaal geen Heilsanstalt, geen genadewinkel is. Het zou blijken, of zij voor die waarheid wilde beven, nu ze weer gepredikt was. Het zou blijken, of hun heengaan, dat zeker van misverstand uitging, nog aan méér gebreken, dan alleen aan misverstand te wijten viel.

Kortom: wat Simeon als Gods zegen op één lijn plaatst met de „verlichting der heidenen“, dat zou weer hier vlak bij die zoogenaamde Legale Ambassades en hun dag-passanten gezien worden: de gedachten uit veler harten zouden geopenbaard worden. Men zou weer moeten kiezen. Er zou weer separatie komen, o ja, natuurlijk. Maar dan eindelijk eens eenje, die niet voor onze verantwoordelijkheid, doch voor die van den God der waarheid lag.

Onze opmerkingen over de generale synode willen we hiermee besluiten. Niet, alsof er niet meer te zeggen viel. Maar het voornaamste zeiden we. De synode van Middelburg lijkt mij zeer gelukkig geweest te zijn; en haar leiding voortreffelijk.

K. S.

Genegeerde onderscheidingen.

Tot mijn spijt moet ik nu nog dit vervolg, tevens slot-artikel even laten overstaan. Het hindert overigens niet, omdat het toch vrijwel op zichzelf zal staan.

K. S.

Een ontdekkingsreis in Rusland.

J. W. Matthijsen, Mijn ontdekkingsreis door Sovjet-Rusland, Em. Querido, Amsterdam.

De bespreking van het boek van den Doolaard, „De Wilden van Europa“, in het nummer van de vorige week geschiedde in aansluiting bij de artikelenserie van enkele maanden geleden over de nieuwste prozavormen.

Nog eens weer zou ik bij die serie willen aanknopen, om een boek te behandelen dat reeds van verleden jaar dateert, maar door allerlei oorzaak bleef overliggen, het boek van J. W. Matthijsen, „Mijn ontdekkingsreis door Sovjet-Rusland“.

De lezer herinnert zich misschien dat in de eerste groep van de bedoelde artikelen gesproken werd over den reportage-roman, het moderne prozagenre, dat reisverslag brengt in den stijl der nieuwe zakelijkheid. Als de karakteristieken van die reportage werden in het nummer van 10 Maart j.l. genoemd „snelle verplaatsing, die veelheid van materiaal oplevert, fotografie, die nuchtere afbeelding vastlegt en cijfers, die spreken in plaats van woorden“... en als de werkzaamheid van den Auteur werd aangegeven: „dit drietal op de meest bondige wijze te vereenigen en op de scherpste

manier tot expressie te brengen“. In dat verband werd gewezen op het boek van den Amerikaanschen journalist H. R. Knickerbocker „De Roode Handel dreigt“, als op een illustratieve proeve van het soort.

Van deze reportage-kunst nu is Matthijsens boek eveneens een voorbeeld; zelfs heeft het tot object dezelfde wereld, namelijk die van het nieuwe Rusland, die in het bijzonder de aandacht trekt van de nieuwe-zakelijkheids-reporters.

Behoudens de weergave van foto's — blijkens den inhoud heeft Matthijsen echter wel overal waar hij gelegenheid vond opnamen gedaan — is het materiaal, waaruit dit boek is opgebouwd, gelijk aan dat van Knickerbocker, dat is: cijfers en statistieken, inlichtingen, die door bedrijfsleiders en werknemers zijn verschaft, persoonlijke indrukken en waarnemingen. Ook is het operatieterrein even uitgestrekt: Van Kiew tot Bakoe en van Moskou tot Leningrad is de heer Matthijsen Rusland doorgetrokken, in een snel tempo, gebruik makend van allerlei vervoermiddel en benuttend iedere kans om nieuwe ontdekkingen op te doen en nieuwe gesprekken aan te knopen. En ook is het resultaat van dien tocht, zijn boek, dat hij met den titel „Mijn ontdekkingsreis“ etiketteerde, juist als het andere: een complex van nuchter-zakelijke mededeelingen, met vele cijfers en opgaven gestaafd.

Matthijsen bezocht fabrieken van allerhande aard, staatsbedrijven, exporthavens, landbouwgebieden; hij maakte kennis met boeren-communes, kinder-communes, studenten-organisaties; hij stelde zich op de hoogte van coöperatie-systemen en bedrijfs-socialisatie, van vakantie-oorden en werk-meenschappen; hij praatte met ingenieurs en arbeiders, met boeren en stedelingen, met mannen en vrouwen — en alles wat hij zag, hoorde, vermoedde schreef hij neer, kort, zakelijk, in zinnen van slechts enkele woorden.

Het beeld, dat de lezer uit dit boek krijgt, is daarom dat van alle reportage-romans: een film-beeld. Het glijd voort in voortdurende opvolging van tafereelen, die, ieder voor zich, onder de schelle belichting van het zakelijkheidsprincipe, in hun details openliggen. In het tempo van den tocht zelf ziet hij de dingen: een oogenblik, maar fel, doordringend, reëel. En de cijfers, die telkens in een bijna overdadigen overvloed worden gegeven, spreken in hun stomheid een directe taal.

De vraag, die men geneigd is zich daarbij te stellen is, of nu zulk een boek eigenlijk wel tot de literatuur gerekend kan worden, of het eigenlijk wel romankunst is. Al die cijfers en die opgaven zijn, in hun statistisch karakter, toch meer de elementen van een economische studie of van een rapport.

Dit laatste is zeker juist, maar het is het andere, dat het boek van de reportage in den modernen stijl tot een roman maakt. Of liever, het is de wijze, waarop het materiaal van cijfers en gegevens is verwerkt. De persoonlijkheid van den Auteur is centraal in het boek; zijn indrukken, waarnemingen, combinaties, gedachten zijn de wezensbestanddeelen; de objectieve dingen buiten hem worden door zijn subjectiviteit heen meegedeeld; zijn eigen maatstaf legt hij aan bij het spreken over feiten en verschijnselen: hij geeft die, zooals hij ze ziet of verneemt.

Door dit alles is er in zoo'n boek het levende, zelf-beleefde, dat in een economische verhandeling of een rapport geheel ontbreekt: de werkelijkheid der dingen is een werkelijkheid van ervaring geworden en de eigen appreciatie speelt de voornaamste rol. Ook is de mededeelvorm die van het verhaal: ik kwam daar en daar, zag dat en dat, ondervond deze dingen, merkte die bijzonderheden op. En het materiaal dat wordt bijgebracht dient tot slaving van die indrukken, is dus geen doode bewijsstof, maar meewerkende invloed, die het zelf-zien, zelf-constateeren bij den lezer mogelijk maakt.

Hier hebben we de beginselen van de nieuwe-zakelijkheidsliteratuur, voluit. Die is immers ook op het persoonlijke ingesteld, op het direct-waarneembare, op de röntgen-doorbranding en het chirurgische openleggen, zooals ik in de boven aangehaalde artikelen heb aangeleerd. Daarom dan is zulk een reportage-boek een roman, ondanks zijn feiten en ondanks zijn cijfers, een roman naar den nieuwen stijl, die onmiddellijk bij een waarneembare werkelijkheid aansluit.

Uit hoofde van dit romankarakter is ook te verklaren het geheel verschillende van twee boeken over eenzelfde stof.

Knickerbockers beeld, óók op cijfers en óók op feiten gebaseerd, geeft in vele opzichten een totaal ander beeld als dat van Matthijsen. Uit het eerste boek krijgt men onvoorwaardelijk den indruk, dat het vijfjarenplan, immers de kern van het moderne Rusland, volkomen is mislukt: wat verteld wordt van de toestanden in de steden en op het land, in de bedrijven en bij de openbare lichamen als spoor, tram, post, is overtuigend bewijs, dat de Russische mensch in zijn communistischen heilstaat een slavenbestaan heeft en een nul is in het groote milioencijfer van prestaties en resultaten.

Bij Matthijsen daarentegen lezen we, dat het vijfjarenplan is geslaagd: „nog vóór het ten volle is